

A nyilvános könyvtárak jegyzékének változásai a korszerű könyvtári ellátás törvényi keretei között

„Tozan, a híres zen mester mondta egyszer: »A kék hegy a fehér felhő atyja. A fehér felhő a kék hegy fia. Naphosszat egymástól függnek, anélkül, hogy függenének egymástól. A fehér felhő mindig a fehér felhő. A kék hegy mindig a kék hegy.« Ez az élet tiszta, világos értelmezése. Sok olyan dolog van, mint a fehér felhő és a kék hegy: férfi és nő, mester és tanítvány. Függnek egymástól, de a fehér felhő ne zavartassa magát a kék hegytől. A kék hegy ne zavartassa magát a fehér felhőtől, teljesen függetlenek, de mégis függőek.”¹ Tulajdonképpen így viszonyul egymáshoz a nyilvános könyvtárak adatbázisa és a készülő Könyvtári Minerva elektronikus változata is. A nyilvános könyvtárak adatbázisának az alapja a háromkötetes Könyvtári Minerva szerkesztéséhez használt adatbázis volt, és most a kör bezárul, e továbbfejlesztett adatbázis lesz az alapja az új E-Minervának. Az E-Könyvtári Minerva koncepciójáról már olvashattak januárban e lap hasábjain. „A Könyvtári Minerva adatbázis abban az értelemben összekapcsolódik a nyilvános könyvtári jegyzékkel, illetve adatbázissal, hogy az ott történt és a jövőben is történő változások »automatikusan« átkerülnek a Könyvtári Minerva adatbázisba is.”² És természetesen fordítva! E két adatbázis összekapcsolásával pedig a Könyvtári Intézet – a 2006. évi munkatervével³, illetve a 2005–2008-as stratégiájával⁴ összhangban – megtette az első lépést egy átfogó szakmai faktografikus információs rendszer kialakítása felé, amely a könyvtárak számára biztosítaná a többszempontú keresést a különböző, ma még különálló adatbázisokban, és nyilvántartásokban.

2005-ben a Nyilvános könyvtárak jegyzékén szereplő kistelepülési, illetve közösségi könyvtárat fenntartó önkormányzatok közül egyre többen gondolták úgy, hogy a könyvtári ellátás törvényes és gazdaságos lehetőségét választják az 1997. évi CXL. tv. 64. § (2) bekezdés⁵ alapján. A jogszabály vonatkozó része szerint azon önkormányzatok rendelhetik meg a mozgókönyvtári szolgáltatást, ahol nincs nyilvános könyvtár, de biztosítható a könyvtári szolgáltató hely a szolgáltatások fogadásához. Mozgókönyvtári szolgáltatáson ebben a vonatkozásban minden szolgáltatást értünk, amit nem a település önmaga lát el, hanem megrendeli. Az önkormányzatok bármelyik nyilvános könyvtártól és megyei könyvtártól megrendelhetik a szolgáltatást. Ez a működési forma teljesen elfogadható, szakmai koncepciónk is ezt a lehetőséget fogalmazza meg és támogatja.⁶ Ennek értelmében azok az önkormányzatok kérték könyvtárunk levételét a jegyzékről, amelyek czen-től a könyvtári feladatellátást nyilvános könyvtár szolgáltatásának megrendelésével kívánják teljesíteni. Ennek oka többek között, hogy az alapító okiratokban rögzített feltételrendszerek egy része a fenntartó önkormányzat pénzügyi tcherbírásának korlátozottsága miatt nem teljesülhet. Vagyis a gyakorlatban az intézmé-

nyesített gazdálkodási feltételrendszer nem biztosított, a könyvtárat továbbra is szakfeladaton működtetik, nem alkalmaznak könyvtáros szakembert, továbbá nincs kinevezett intézményvezető sem stb.

A szolgáltató könyvtárral kötött együttműködési megállapodások viszont úgy biztosítják a helyi könyvtári szolgáltatóhelyek folyamatos és szakszerű ellátását, hogy az önkormányzat vállalja a működés tárgyi és személyi feltételeinek teljesítését.

A fentiekből következően 2005-ben a szokásos évi két jegyzék⁷ megjelentetése mellett 2006 januárjában a NKÖM Könyvtári Főosztálya és a Könyvtári Intézet egy ún. törlési jegyzéket is megjelentetett a Kulturális Közlönyben⁸.

A 2005-ben megjelent 10. és 11. jegyzékre összesen 38 könyvtár kérte felvételét, melyből 19 könyvtár került fel ténylegesen e két jegyzékre, vagyis a jelentkezők fele. (Ez az arány 2003-ban még 79 százalék volt, de 2004-ben már 60 százalékra csökkent.)

A 19, 2005-ben a jegyzékre felkerült könyvtár alaptevékenység szerinti megoszlása:

	10. jegyzék	11. jegyzék
főiskolai könyvtár	1	0
szakkönyvtár	3	4
községi könyvtár	7	4

A 2004. év végi állapothoz képest⁹ 2136-ról 2127-re csökkent a nyilvános könyvtárak száma, amelyet a 2006 januárjában megjelentetett ún. törlési jegyzék tovább csökkentett 2084-re. Tehát 2005-ben a nyilvános könyvtárak száma egyrészt 19-cel emelkedett (már ez a szám is szerénynek tűnik a 2004-ben újonnan felvett 67 könyvtár mellett, főleg, ha összevetjük a 2005. évi két jegyzékre jelentkező összes könyvtár számával is), továbbá a 10. jegyzékről 11, a 11. jegyzékről pedig 17 könyvtárat törölünk az önkormányzatok kérésére. A 12., ún. törlési jegyzéken 43 könyvtár szerepel.

A nyilvános könyvtárak jegyzéke 2002–2005

Alaptevékenység	2002	2003	2004	2005. július	2005. november	2005. évi törlés	2002–2005 összesen
Megyei könyvtári feladatok ellátása	19						19
Városi könyvtári feladatok ellátása	219	5					224
Városi és országos szakkönyvtári feladatok ellátása	1						1
Városi és iskolai könyvtári feladatok ellátása	42	-11	1				32
Községi könyvtári feladatok ellátása	1132	37	26	3	3	-20	1181
Községi és iskolai könyvtári feladatok ellátása	455	27	24	4	1	-6	505
Nemzeti könyvtári feladatok ellátása	1						1

Alaptevékenység	2002	2003	2004	2005. július	2005. november	2005. évi törlés	2002–2005 összesen
Nemzeti gyűjtőkörű és egyetemi könyvtári feladatok ellátása	1						1
Digitális könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	1						1
Országos szakkönyvtári feladatok ellátása	9					-1	8
Szakkönyvtári feladatok ellátása	28	4	11	3	4		50
Egyetemi könyvtári feladatok ellátása	30					-1	29
Főiskolai könyvtári feladatok ellátása	35	-3	1	1			34
Egyházi könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	14	2					16
Egyházi és iskolai könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	2						2
Iskolai könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	1		1				2
Munkahelyi könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	16	-1					15
Munkahelyi és városi könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	5		1				6
ÖSSZESEN	2011	60	65	11	8	-28	2127

Az idei és a tavalyi táblázat adatait összevetve megállapítható, hogy a legnagyobb változás a szakkönyvtárak számában mutatkozott. A 2004-es állapothoz képest 2005-ben 16 százalékkal növekedett a nyilvános könyvtárak jegyzékén található szakkönyvtárak száma, míg a községi könyvtári feladatokat ellátó könyvtárak száma 1195-ről 1181-re csökkent, azaz 2005-ben kb. 1 százalékkal csökkent a számuk.

2005-ben összesen 19 könyvtár kérelmét utasította el a NKÖM Könyvtári Főosztálya, ebből 14 községi könyvtári feladatokat, 5 pedig szakkönyvtári feladatokat lát el. Az elutasított szakkönyvtárak száma igazából csak négy, mivel a Pesty Fekete Doboz Könyvtár és Médiatárát a 10. és a 11. jegyzékről is elutasítottuk – a benyújtott hiányos iratok miatt –, de a 13. nyilvános könyvtári jegyzékre¹⁰ már felkerültek további két, már egyszer elutasított szakkönyvtárral együtt. A 2005-ben jegyzékre került szakkönyvtárak közül olyan múzeumi gyűjteményekkel gazdagodtunk, mint pl. a Budapesti Történelmi Múzeum Könyvtára, a Magyar Nemzeti Múzeum Központi Könyvtára, valamint a Szépművészeti Múzeum Könyvtára; e gyűjtemények ezentúl bárki számára szabadon hozzáférhetőek.

Mint említettem, a 2005-ben elutasított könyvtárak mintegy háromnegyede községi könyvtár. Az elutasítások 40 százalékának fő oka, hogy az alaptevékenység leírása sok esetben távol áll a törvény szövegétől, esetleg teljesen hiányzik az alapító okiratból, vagy csak a KSH szakfeladat szerinti besorolást tartalmazza. Az alapfeladatok felsorolása – az ÁHT 88. §-a szerint – ugyanúgy kötelező része az alapító okiratnak, mint például a gazdálkodási jogkör vagy a vezető kinevezési rendje. A törvényünk pedig a könyvtárak vonatkozásában az alapfeladatokat pontosan megfogalmazza. A maradék 60 százalék esetében az elutasítások okai megoszlának egyrészt a nem megfelelő gazdálkodási jogkör, másrészt a nyilvános könyvtárak alapkövetelményeinek nem megfelelő működés között.

Továbbra is szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy a jegyzékre való felvételehez csak hitelesített okiratot tudunk elfogadni (fénymásolatot nem!).

A köztársasági elnök a 85/2005. (VI. 29.) KE határozat értelmében 2005-ben 15 nagyközségnek adományozott városi címet. Az újdonsült városok közül egyedül a Vas megyei Óriszentpéteren nem működött nyilvános könyvtár, de az önkormányzat kérte könyvtárának felvételét a jegyzékre, és a benyújtott hiteles okiratok alapján az Óriszentpéteri Művelődési Ház és Könyvtár felkerült a 13. jegyzékre. Sajnálatos módon, a többi 14 várossá nyilvánított nagyközség közül 2005 év végéig mindössze kettő¹² küldte be a Könyvtári Intézetbe a hiteles, módosított alapító okiratát. Sajnos, év végéig nem érkeztek be a (már a tavalyi összefoglalóban is említett) 2003-ban és 2004-ben várossá nyilvánított települések könyvtárainak hitelesített, módosított alapító okiratai se.

**Városi címet kapott települések,
amelyek módosított alapító okiratát továbbra is várjuk**

Megye	2003	2004	2005
Békés			Csorvás
Borsod-Abaúj-Zemplén	Nyékkládháza	Abaujszántó, Cigánd	Pálháza
Csongrád			Sándorfalva
Heves			Kisköre
Jász-Nagykun-Szolnok			Abádszalók
Komárom-Esztergom	Bábolna		
Pest		Fót	Kistarcsa, Ócsa, Pilis
Somogy			Kadarkút
Szabolcs-Szatmár-Bereg			Kemecse, Nyírlugos

Remélem, jövőre már pozitív változásról számolhatok be e téren is, mert elérjük, hogy a 2003–2005 között várossá nyilvánított nagyközségek beküldjék könyvtárunknak a településszerkezeti változás miatt módosított és hitelesített alapító okiratát.

A 2005-ben megkezdődött változás – miszerint egyre több önkormányzat kéri könyvtárának levételét a jegyzékről, mivel ezentúl a könyvtári feladatellátást nyilvános könyvtár szolgáltatásának megrendelésével kívánják teljesíteni – továbbgyűrűzik 2006-ban is. Ezért a NKÖM Könyvtári Főosztálya a Könyvtári Intézettel karöltve nyáron tervez ismételtlen megjelentetni egy külön törlési jegyzéket. Avégett pedig, hogy minél inkább letisztult képet kapjunk e változásokról, ősszel tervezzük közreadni a Kulturális Közlöny hasábjain (az aktuális jegyzék anyagával együtt) a teljes nyilvános könyvtári jegyzéket, ahogy azt már 2002-ben is megtettük.¹³

JEGYZETEK

- 1 Shunryu Suzuki: A zen szellem, az örök kezdők szelleme. Buddhista Misszió, Budapest, 1987.
- 2 Hölgyesi Györgyi: Készül a Könyvtári Minerva új, elektronikus kiadása! = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2006. 1. sz. 37. p.

- 3 <http://www.ki.oszk.hu/dok/kimt2006.rtf>
- 4 http://www.ki.oszk.hu/dok/kistrat2005_2008.rtf
- 5 Az (1) bekezdésben meghatározott feladatot a községi, városi, megyei jogú városi önkormányzat nyilvános könyvtár fenntartásával, vagy önkormányzatok közötti társulásban nyilvános könyvtár fenntartásával, vagy nyilvános könyvtár szolgáltatásának megrendelésével teljesítheti.”
- 6 Könyvtárfejlesztési koncepció a községekben és a kistelepülésen élők számára. http://www.kultura.hu/nkom/infothek/article/D999_article_63713.html
- 7 Kulturális Közlöny, 2005. 16. sz. 1118–1124. p.; Kulturális Közlöny, 2005. 25. sz. 1872–1878. p.
- 8 Kulturális Közlöny, 2006. 4. sz. 422–426. p.
- 9 Vö.: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2005. 5. sz. 10. p.
- 10 Kulturális Közlöny, 2006. 8. sz. 908–916. p.
- 11 1997. évi CLX. tv. 55. és 65. §.
- 12 Nyírtelek és Üllő
- 13 Kulturális Közlöny, 2002. 21. sz. 1034–1166. p.

Amberg Eszter

MŰFORDÍTÁS-PÁLYÁZAT

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár a Nyelvek Európai Napja és a könyvtár fennállásának 50. évfordulója alkalmából hagyományteremtő szándékkal műfordító pályázatot hirdet fiatal, önálló kötettel nem rendelkező műfordítók számára.

A pályázatra Philip Larkin Leave című versének magyar fordítását várja a zsűri.

Pályadíjak: I. díj: 50 000, – Ft; II. díj: 30 000,– Ft; III. díj: 20 000– Ft

A pályázat jelíges.

A jelíggel ellátott pályaműveket 2006. szeptember 1-jéig várjuk négy példányban a könyvtár címére:

ORSZÁGOS IDEGENNYELVŰ KÖNYVTÁR,
1462 Bp., Pf.: 469, „Műfordítás pályázat”.

Mellékeljük nevüket és címüket egy lezárt borítékban a pályaművköz.

Egy pályázó több pályaművet is beküldhet.

A pályázat eredményhirdetése, értékelése és ünnepélyes díjátadója 2006. szeptember 26-án lesz a könyvtárban. (Budapest V. kerület, Molnár u. 11.)

További információk: Virág Bognár Ágota, telefon: 318-3688/407,
e-mail: virag.agota@oik.hu

Bemutatkoznak a Könyvtári Intézet új osztályvezetői

HANGODI ÁGNES – Oktatási osztály

– Kedves Ágnes, mielőtt e beszélgetésre felkészültünk volna, arra gondoltunk, hogy nagyon egyszerű dolgunk lesz nekünk, interjúkészítőknek is, meg neked, a 2006. március 1-jével kinevezett osztályvezetőnek is, hiszen a Könyvtári Intézet Oktatási osztálya – miként eddig is – oktat... Aztán amikor megismerkedtünk pályázattal, alaposan kidolgozott vezetői programoddal, rá kellett jönnünk, hogy egyikünknek sem lesz olyan egyszerű a feladata. Nagyon is összetett feladatkörei vannak az osztálynak, és szép tervei a vezetőjének. Első kérdésünk arra vonatkozik, mire alapoztad, milyen szakmai feltételek összefüggésrendszerében készítettél el gondosan kidolgozott pályázatod?

– Természetesen azokra az alapvető fontosságú és munkánk szempontjából iránykijelölő dokumentumokra, amelyek eleve meghatározzák a Könyvtári Intézet, azon belül az Oktatási osztály munkáját, tehát a 2003–2007. évi országos érvényű stratégiai programra, valamint az OSZK 2005–2008. közötti évekre vonatkozó stratégiájára. A könyvtári terület stratégiai céljai között szerepel a könyvtáros életpálya vonzóbbá tétele, ugyanakkor növekednek a könyvtárossal szemben támasztott igények is. Ebben a – képletesen szólva – koordinátarendszerben alapvető kérdés az oktatás, amelynek szerintem feltétlenül meg kell újulnia. E megújulásnak – szándékom szerint – a Könyvtári Intézet Oktatási osztálya az elkövetkező időkben aktív, cselekvő formálójává lesz.

Ha már az alapvető dokumentumoknál tartunk, meg kell említenem, hogy a képzés és a továbbképzés kereteit számunkra a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény és kapcsolódó rendeletei határozzák meg. Mint eddig, a továbbiakban is ezeknek az előírásoknak kell megfelelnünk. Persze még hosszan sorolhatnám a munkánkat meghatározó jogszabályokat a mindenki által ismert 1997. évi CXL. számú könyvtári törvenytől a Felnőttképzési Akkreditáló Testület előírásaiig. Ehelyett inkább azt említeném meg, hogy osztályunk egyik fontos feladatának tartom, hogy a továbbképzésekre vonatkozó jogszabályok alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatok országos léptékű összegyűjtéséből, a szerzett tapasztalatok összefoglalásából és közvetítéséből kivegyük a részünket. Természetesen azzal a céllal, hogy az elkövetkező időszak rendelet- és jogalkotása felhasználhassa az összegyűjtött véleményeket, mi pedig ezek szellemében még megfelelőbben folytathassuk képzési tevékenységünket.

– *Milyen konkrét képzések folynak és folytatódnak a Könyvtári Intézetben?*

– Osztályunk országosan koordinált és saját kereteink között is évente indított iskolán kívüli képzési formáinak egyike a könyvtárosasszisztens-képzés. Ez is – valamennyi Magyarországon folyó és az Országos Képzési Jegyzékben szereplő programhoz hasonlóan – jelentős átalakuláson megy át napjainkban. E képzési formának ugyanis meg kell felelnie az EU előírásainak, mondhatnám, EU-kompatibilisnek kell lennie. Az úgynevezett HEFOP program keretében uniós források felhasználásával és a Nemzeti Szakképzési Intézet irányításával megkezdődött az OKJ-ben szereplő képzések reformja. Kissé a hivatalos megfogalmazás stílusát idézve, e reform lényegét úgy lehetne összefoglalni, hogy olyan munkaerőt kell képezni, amely európai szinten mobilizálható, az oktatás pedig olyan, mondhatni, moduláris természetű legyen, hogy a képzés és a továbbképzés egymásra épülhessen, a képzési formák között átjárhatóság legyen, maga az oktatás pedig lehetőleg gyors, gazdaságos, tartalmi szempontból pedig korszerűsíthető legyen. A könyvtári területre vonatkozó képzések megújításában a NKÖM Könyvtári Főosztályának megbízásából a osztályunk 2005 eleje óta vesz részt. Ennek a munkának az eredménye többek között az is, hogy miközben az OKJ-ben nyolcszázról négyszázra csökkent a képzések száma, aközben továbbra is szerepel a listán a könyvtárosasszisztens-képzés. A munka persze folytatódik, feladatunk lesz a képzési modulok behatárolása, a rész-, a ráépülő és az elágazó munkatevékenységi tartalmak meghatározása, a szakmai és a vizsgakövetelmények kidolgozása, és persze szeretnénk továbbra is részt venni a már említett HEFOP programban. Ez ad lehetőséget ugyanis arra, hogy a könyvtárosasszisztens számára olyan szakmai képzést nyújthassunk, amely „európai útlevelet” ad a számára. Ez az ún. EUROPASS olyan személyi dokumentumcsomag, amelyet végzett hallgatóink munkavállalás esetén egész Európában használhatnak végzettségük és szerzett kompetenciáik elismertetésére.

– *Lám, lám, mondhatjuk önkritikusan, csakugyan nem olyan magától értetődő és rutinszerű ez az oktatási munka. De komolyra fordítva a szót: tehát ez volt a könyvtárosasszisztens-képzés megújítása. Milyen eredménye van még a HEFOP programban való részvételnek?*

– A Nemzeti Szakképzési Intézet által koordinált fejlesztési program szerint szintén az osztály keretei között már megtervezett segédkönyvtáros képzés is megtalálja a helyét, amennyiben ehhez az ágazati irányítás és a szakma támogatását is megkapjuk. E képzés jelentősége abban áll, hogy emelt szintű szakképzésként ismerhető el, így aztán később kiindulópontja lehet a megújított felsőoktatási törvényben rögzített felsőfokú szakképzésnek. Ezzel osztályunk tevékenysége összekapcsolódhat a bolognai folyamattal szabályozott könyvtáros felsőoktatással. De, hogy a ti vélekedésetekben is van valami igazság, azt azzal tudom alátámasztani, hogy szeretném megőrizni az osztály tevékenységének legjobb hagyományait, szeretném az előző ötéves ciklusban kialakított keretek között folytatni a munkát, ezért továbbra is szakmai kommunikációs, koordinációs, integrációs, oktatásszervezési és közvetlen képzési tevékenységi formákban gondolkodunk.

– *Hallhatnánk ezekről külön-külön részletesebben is?*

– A kommunikációs feladatainkról először. A könyvtárosokat érintő képzés és továbbképzés érdekében folyamatos kapcsolatot tartunk a NKÖM-mel, továbbá az Oktatási, valamint az Informatikai és Hírközlési minisztériumokkal. Osztályunk folyamatosan képviselteti magát a NKÖM „A könyvtáros életpálya von-

zóbbá tétele” elnevezésű stratégiai bizottságában, azután a Magyar Könyvtárosok Egyesülete és az Informatikai és Könyvtári Szövetség oktatási-képzési munkabizottságában. Ugyancsak folyamatos kapcsolatot tartunk egyrészt valamennyi iskolán kívüli képzőhellyel, másrészt a könyvtáros felsőoktatás intézményeivel. Érdekes és újszerű feladat lesz az európai minták alapján nálunk is megjelenő „önkéntes könyvtári munkatársak” foglalkoztatásának bevezetése. Ennek első lépése, hogy kapcsolatot kell kiépítenünk és jó együttműködést megvalósítanunk az úgynevezett civil szférával.

A másodjára említett koordinációs feladataink között szerepelt a bolognai folyamathoz csatlakozó könyvtáros képző tanszékek munkájának összehangolása a BA-ciklus egységes programjának kidolgozása érdekében. A folytatásban ugyanazt a tevékenységet visszük tovább az MA-ciklus kidolgozásakor. A hétéves könyvtáros továbbképzések tapasztalatainak összegyűjtését is elvállaltuk, szeretnénk ezek felhasználásával a módosításra vonatkozó javaslatok kidolgozásához hozzájárulni, a jogszabályt módosító előkészítő munkában részt venni. Ehhez kapcsolódva képzési kataszterben tárjuk fel az utóbbi évtizedek könyvtáros képesítést adó okleveleinek, bizonyítványainak és tanúsítványainak rendszerét.

Integrációs feladataink sorában említtem azt a munkát, amit az európai szakképzési trendek figyelése és elemzése jelent. Ennek lényege, hogy a nemzetközi gyakorlatot összevessük a haza lehetőségekkel. Intenzívebbé kívánjuk tenni a közgyűjteményekben egységesen teljesíthető továbbképzési programok kialakítását. Terveink között szerepel a nem nyilvános könyvtárak munkatársainak a továbbképzésekbe való bevonása, vagyis az orvosi–egészségügyi és egyházi könyvtárakban dolgozó kollégákra is szeretnénk kiterjeszteni a továbbképzések lehetőségét. Iskolai könyvtári téren közös képzési programjaink vannak a Fővárosi Pedagógiai Intézettel, közkönyvtári területen pedig a Publika Magyar Könyvtári Körrel. Említhetem még a határon túli magyar könyvtárosok továbbképzésének támogatását is. A Könyvtári Intézetben ugyanis rövidesen kialakul az egységes, a határon túli könyvtári ellátást célzó stratégia, ennek keretében mi a továbbképzések határon túli helyszínekre történő akkreditálásában veszünk majd részt.

Oktatásszervezési feladataink között említtem meg a könyvtári akkreditált programok készítését, a korábbiakhoz hasonlóan támogatjuk más intézmények program-akkreditációs szándékait, például tanácsadással, a tapasztalatok átadásával és a képzésről szóló információk országos szétsugárzásával. Foglalkozunk a szakértői és szakfelügyeletre felkészítő képzési forma kidolgozásával. A Goethe Intézettel és a Francia Intézettel együttműködve ösztönözzük a könyvtárosok idegen nyelv tanulását. El ne felejtsem említeni tankönyvsorozatainkat, vagyis folytatjuk *Az iskola-rendszeren kívüli könyvtári szakképzés füzetei*, a *Továbbképzés felsőfokon* és az *EuroTéka* sorozat kiadványainak gondozását. Nem utolsó sorban közzétesszük a hagyományos képzési és gyakorló anyagainkat elektronikus formában is.

A végére hagytam azt, amiről már tulajdonképpen esett szó, a közvetlen oktatási tevékenységet. Itt is vannak újszerű feladataink. Így az országos Life Long Learning –stratégia keretei között fogjuk megvalósítani a képzők képzését (angolul: training for trainers). Megkezdjük a távoktatás lehetőségeinek felmérését. Távoktatásra főként a számítógépes akkreditált tanfolyamok esetében látok lehetőséget, ezt kísérleti jelleggel ki kell próbálnunk. Az IFLA irányelveinek megfelelően felkészítő képzéseket tervezünk, például a teljesítménymérés vagy épp a

könyvtáros etika témaköreiben. Ugyancsak fontosak esélyegyenlőségi tanfolyamaink, amelyeken a hátrányos helyzetűek igényes könyvtári kiszolgálására készítjük fel kollégáinkat.

– *Kedves Ágnes, csakugyan be kell látni, milyen összetett feladatok teszik próbára a Könyvtári Intézet Oktatási osztályának munkatársait. Utolsó kérdésünk éppen rájuk vonatkozik: hogyan tud megfelelni az osztály „személyi állománya” e sok és sokféle feladatnak?*

– Az osztály munkatársainak többsége igen jó munkabírású oktatósszervező. Az én feladatom, hogy pontos munkaszervezéssel, a minőségbiztosítás intézeti szinten kiépülő rendszerének keretében, olykor az intézet többi osztályának tagjaival együtt szerveződő team-ekbe átcsoportosítva őket biztosítsam munkájukhoz a lehető legjobb feltételeket. Végül is osztályunk alapfeladata hogy részt vállaljon a magyar könyvtárügy humán erőforrásának képzésében, szolgálatában, pótolhatatlansága tudatának elterjesztésében, és immár európai kompetenciáinak kialakításában.

– *Igazi végszót mondtál! Mindehhez kívánunk neked és munkabíró kollégáidnak sok sikert.*

Mezey László Miklós–Vajda Kornél

HÖLGYESI GYÖRGYI – Gyűjteményszervezési osztály

– *Kedves Györgyi, a 2006 februárjában kinevezést elnyert osztályvezetők közül egyedül te nem számítasz újnak, hiszen az előző ötesztendei ciklusban is vezetted a Gyűjteményszervezési osztályt. Ugyanakkor roppant sajátos a helyzeted, mert első osztályvezetői kinevezésedkor még egészen más feladataitok voltak. Arra gondolok, hogy amikor 2001-ben elkészítetted a pályázatod, még az Új Könyvek című állománygyarapítási tanácsadó kiadvány felelős szerkesztői tisztére készültél, azután következett a váratlan – vagy talán nem is olyan váratlan – fordulat, a teljes profilváltás, amit te vezényeltél le, úgy tűnik föl, teljes sikerrel. Első kérdésünk tehát arra vonatkozik, milyen is volt ez az előző vezetői ciklus, és miként élted meg a változást?*

– Amikor hat évvel ezelőtt megpályáztam az akkor még Gyűjteményépítési Információs osztály vezetői posztját, programom középpontjában természetesen az Új Könyvek szerkesztésének feladatai álltak. Pályázatomban a kéthetente megjelenő kiadvány szerkesztésének megújítása kapta a legfőbb hangsúlyt. Voltak ugyan más, az állományalakítással kapcsolatos feladataink is, de ezek az időigényes kiadvány-szerkesztési munkálatok miatt tényleg csak másodlagosak voltak. Aztán nagyon nagy fordulat következett: az OSZK és a Könyvtári Intézet vezetésének döntése következtében az Új Könyvek szerkesztése, szellemi előállítása átkerült a lap kiadójához, a Könyvtárellátó Kht.-hez. Ez a változás gyökeres fordulatot hozott 2004-ben, amit én a „fordulat évének” szoktam nevezni. Persze amikor 2003 decemberében, karácsony előtt nyomdába adtuk az utolsó általunk

összeállított *Új Könyvek* szám kéziratát, már nagy vonalakban kialakult az osztály új feladatrendszere, munkavégzési koncepciója, amely alapjaiban ma is kirajzolja munkánk főbb vonalait.

A változás lényege az volt, hogy míg korábban szinte kizárólag egy kiadvány előállításával foglalkoztunk, azaz egyetlen tevékenységi formában gondolkodtunk, addig 2004 januárjától mind tartalmában, mind eszközeiben kiszélesedett, sokrétűbbé, sokoldalúbbá, mondhatnám, többszólamúvá vált a munkánk. Az új feladatok újfajta szemléletet, szakmai nyitottságot, gyors reagáló képességet követeltek és követelnek meg ma is tőlem és persze a munkatársaimtól. Új helyzetünkben immár nem lehetett rutinból, szokott módszerekkel megoldani feladatainkat. A váltás, most – két év távlatában – talán már elmondható, ha nem is zökkenők nélkül, de végbement. Erre utalhat az a tény is, hogy az osztály személyi összetétele nem változott.

– *Mondj valami közelebbit az osztály 2004 januárjában életbe lépett új feladatrendszeréről!*

– A „fordulat évében” kialakult új feladatrendszert és koncepciót tükrözi az osztály nevének megváltozása is, Gyűjteményépítési Információs osztályból Gyűjteményszervezési osztály lettünk. Ez mutatja egyfelől a folyamatosságot – hiszen továbbra is a könyvtárak gyűjteményeinek alakításával foglalkozunk –, másfelől jelzi az újdonságot, a lényegesen megváltozott feladatkört. Ha nagyon le akarom egyszerűsíteni a választ, azt mondhatnám, hogy három tevékenységi formánk van. Egyrészt központi szolgáltatásokat működtetünk, másrészt információkat szolgáltatunk a NKÖM Könyvtári Főosztályának a könyvtár-politikai döntések előkészítéséhez, harmadrészt közvetlen szakmai tanácsokat, ajánlásokat adunk a különböző könyvtártípusokban dolgozó, hozzánk forduló kollégáknak.

– *Kérlek, részletezd mindhármat. Milyen központi szolgáltatásokat működtettek?*

– Először a gyűjteményépítési információs szolgáltatásról mondanék valamit. Internetes szolgáltatásunk az *Állománygyarapítási portál*, amely a szó eredeti jelentésében a könyvtárak állományalakítási munkájához ad segítséget, és ez az a tevékenység, amely még őrzi munkánk folyamatosságát, ha tetszik, történeti kontinuitását. Az *Állománygyarapítási portál* négy részből áll. Az első a *Könyvplusz*, ez hetenkénti frissítéssel közli az „új”, a már a KELLO-ban készülő *Új Könyvek*-ben nem szereplő kiadók és kiadványaik adatait. Vagyis a könyvtárak innen értesülnek azokról a friss könyvekről is, amelyek nem szerepelnek az *Új Könyvek* kínálatában, tehát fölvehetik a kapcsolatot a számukra szükséges mű kiadójával, és tőlük megrendelhetik. A másik központi szolgáltatás a *Fölőspéldányok* elnevezésű internetes „rovatunk”, ahol egy helyen közreadjuk a hazai könyvtárak fölőspéldány-jegyzékeit. Ilyen módon sok száz könyv kerül a megfelelő könyvtárhoz térítésmentesen, ahelyett, hogy zúzdába küldenék. A harmadik a *Külföldi dokumentumok beszerzési forrásai* elnevezésű, ugyancsak internetes szolgáltatás, amely azoknak a hazai és külföldi cégeknek az adatait tartalmazza, amelyek a külföldi dokumentumok forgalmazását végzik. A cégszolgálatokban a forgalmazott dokumentumok típusa és nyelve szerint lehet tájékozódni. Végül negyedik szolgáltatásunk a *Tankönyvek és tankönyvkiadók*, ezzel természetesen és főként az iskolai könyvtárak állománygyarapítását tudjuk szolgálni, ugyanis itt a tankönyveket, tanítási segédleteket megjelentető kiadók adatai találhatóak meg, illetve

az aktuális tanévben hivatalosan elfogadott tankönyvek jegyzéke tanulmányozható. Már itt utalok arra, hogy ezt a szolgáltatásunkat szeretnénk kiszélesíteni, és a taneszközöket forgalmazó cégek listáját is elektronikus úton elérhetővé kívánjuk tenni.

– *Ha jól értjük, e négy adatbázis építése, frissítése az osztály tevékenységének fő iránya. De a bevezetőben utaltál feladataitok sokféleségére. Milyen munkáitok vannak még az Állománygyarapítási portál mellett?*

– Szerintem nagyon fontos szolgáltatásunk a *Könyvtárépítési, -berendezési és könyvtártechnológiai információszolgáltatás* című weboldalunk. Mint a nevéből is következik, itt a könyvtárak építésére vonatkozó friss információkat közöljük, újonnan épített és felújított intézményeket mutatunk be, mégpedig fotók, alaprajzok kíséretében. Összegyűjtöttük továbbá a könyvtárak berendezésével, a könyvtári bútorok, eszközök, berendezések forgalmazásával foglalkozó cégek adatait is, nemkülönben a biztonságtechnikai cégek kínálatát, sőt a könyvtárakban keletkező veszélyes hulladékokat kezelő, szállító cégekről is közlünk aktuális információkat. *Könyvtár-technológiai eszközök* című weboldalunkon az Ariel elnevezésű dokumentumküldő és –fogadó szoftverrel kapcsolatos ismereteket gyűjtöttük össze, és ezt az információs anyagot a könyvtári igényeknek és a technikai változásoknak megfelelően folyamatosan bővítjük. Ide sorolnám még *A fogyasztékkal élő olvasók könyvtárhasználatát segítő technikai eszközöket* bemutató szolgáltatásunkat, ennek segítségével szintén tippeket adunk a beszerzési forrásokra nézve.

Nem hagyható említés nélkül a könyvtáraknak szóló bibliográfiai információs szolgáltatás sem, amelynek három területe van. Az első a hazai könyvtárakban készülő, illetve azokban használható bibliográfiai adatbázisok összegyűjtése; a második az interneten elérhető és csak olvasható bibliográfiák gyűjteménye; a harmadik a könyvtárakban épülő helyismereti adatbázisok számba vétele.

Külön beszélgetés témája lehetne a határon túli magyar könyvtárak munkájának támogatása. Ennek nagyon kézzel fogható eredménye az évente frissülő *Hungarológiai kézikönyvtári jegyzékünk*. Ez nem más, mint egy ajánló jegyzék a külföldi magyar intézetek, magyar tanszékek, könyvtárak számára, és tartalmazza, mi az, amit kézikönyvként feltétlenül érdemes beszerezniük és az ottani olvasók tájékoztatására használniuk. A közelmúltban éppen a 2005. évi frissítést végeztük.

Talán ennél is többet kellene szólnom az ODR országos kiterjedésű munkájában való részvételünkről. Az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer tagjainak, illetve a szolgáltatást igénybe vevő könyvtáraknak a tevékenységét szeretnénk segíteni az *ODR információs oldal* című honlapon szolgáltatásunkkal. Ezen a weboldalon az ODR-rel kapcsolatos friss hírek, újdonságok, jogszabályok, elméleti és gyakorlati tudnivalók kaptak helyet. Linkek és rendszeresen frissített irodalomjegyzékek állnak az érdeklődők rendelkezésére. Folyamatban van a *Könyvtári Minerva* elektronikus formájú adatbázisként való fölépítése, amely nagyjából a régi, nyomtatott minerva adatait tartalmazza, csak éppen elektronikus elérhetőséggel és folyamatos frissítéssel. Erről nem is beszélnék bővebben, hiszen vonatkozó terveinkről, konkrét elképzeléseinkről és a munka megkezdéséről beszámoltam a 3K idei első számában. Tervezzük a könyvtári kutatások nyilvántartásában való közreműködésünket. A hazai könyvtári kutatóhelyeket szeretnénk „beterelni” a BME–OMIKK által működtetett Nemzeti Kutatás-nyilvántartási Rendszerbe, és a könyvtári kutatások adatait a honlapunkról kívánjuk elérhetővé tenni.

Nem utolsó sorban az osztály feladatai közé tartozik a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* című országos szakfolyóirat szerkesztése. A nyomtatásban megjelenő, a legszélesebb szakmai közönségnek szóló lap hónapról hónapra közreadja a hazai és a határon túli magyar könyvtárosságot érintő és érdeklő aktuális kérdéseket, elméleti és gyakorlati újdonságokat, időtálló és efemer cikkeket, a szakmai viták hozzászólásait és így tovább. A lap válogatott cikkanyaga – féléves időbeli eltolódással – az interneten is olvasható, onnan letölthető. Ez a szolgáltatás elsősorban a szakmai kérdésekkel behatóbban foglalkozó kutatók, könyvtár szakos hallgatók számára „viszi házhoz” a szakirodalmat.

– *Ezek voltak tehát az osztály által működtetett központi szolgáltatások. De említetted, hogy összesen három tevékenységformátok van. Kérünk, beszélj röviden a további kettőről is!*

– Igen, említettem, hogy információk szolgáltatásával kivesszük részünket a NKÖM Könyvtári Főosztályának döntés-előkészítésében. Közreműködünk az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer működésével kapcsolatos vizsgálatokban, és rendre javaslatokat teszünk a felmerülő problémák megoldására. Részt veszünk a könyvtáraktól történő információ- és adatgyűjtésben, a kérdőíves felmérésekben. Most újra említhetem a készülő elektronikus Könyvtári Minervát, de fölmerült az informatikai ellátottsággal kapcsolatos mérések elvégzése vagy éppen a muzeális dokumentumok gyűjtésének áttekintése, aztán fölmérnénk a könyvtárak akadálymentesítésének jelenlegi állapotát. És közreműködünk a könyvtári jogszabályok, illetve felülvizsgálatuk, módosításuk előkészítésében és a kapcsolódó tájékoztató munkában. Konkrétan a 3/75. KM–PM leltározásról szóló rendelet módosítása van napirenden.

Harmadik tevékenységformánk a könyvtáraknak, a kollégáknak nyújtott szakmai tanácsadás, alkalmi segítségnyújtás. Ez lehet kérés, kérdés alapján eseti, és lehet rendszeres. Az előbbiek között említeném, mondjuk, a hozzánk forduló határon túli kollégák kérdéseire való válaszadást, közvetítőként segítjük a dokumentumokhoz való hozzájutásukat; az utóbbiaknál például a jogszabályokban foglaltak értelmezése, alkalmazásának elősegítése lehet viszonylag folyamatos vagy visszatérő feladatkörünk.

– *Kedves Györgyi, nem csupán meggyőző, de szinte impozáns számbavétele volt ez a „fordulat évétől” eltelt két esztendő megannyi tennivalójának, elvégzett munkájának. De hogyan tovább? Mik az osztály előtt álló új feladatok?*

– Csakugyan, ez a feladatrendszer, a hozzá tartozó módszerek és a megvalósult projektek együttese az elmúlt két évben öltött alakot. Olyan feladatrendszer ez, amelyet meghatároznak az alapvető dokumentumok, mint az 1997. évi CXL. törvény, tehát az úgynevezett könyvtári törvény, a magyar könyvtárügy 2003–2007 közötti időszakra vonatkozó stratégiai terve, meg az OSZK és a Könyvtári Intézet 2005–2008. évi stratégiája. Feladatrendszerünk ezek mellett természetesen illeszkedik a Könyvtári Intézet hivatásához, tevékenységéhez és a könyvtárak szükségleteihez, a kollégák szakmai igényeihez. Ezek jelentik az alapot a jövőendő munkái számára.

Mindeközben azt is tudjuk, hogy munkánkat a ma még ismeretlen tényezők, követelmények, az előre nem látható változások támasztotta új kihívások is alakítani fogják. Ennek a bizonytalansági tényezőnek a tudatában is körvonalazódnak az előttünk álló új tennivalók. Most ötöt említenék meg. Terveink szerint közre

fogunk működni a városi könyvtárak állományának összetételére és alakítására vonatkozó vizsgálatokban; jobban oda kell figyelniük az iskolai könyvtárak igényeire, a nekik szóló speciális szolgáltatások lehetőségeit kell végiggondolnunk; szerepünk lesz az országos digitalizációs programokban, főként a helyismereti dokumentumok digitalizációs szempontjainak kidolgozásában; bizonyosan részt fogunk venni az ODR tagkönyvtárak nyilvántartási rendszerének egységesítésében, a könyvtárközi kölcsönzések teljesítmény-mutatóinak kidolgozásában; végül közreműködünk az IFLA állományalakításra és gyarapításra vonatkozó irányelveink megismertetésében és alkalmazásában.

Osztályunknak – miként az egész Könyvtári Intézetnek – az az elsődleges feladata, hogy folyamatos és szoros kapcsolatot tartson a hazai könyvtáros társadalom egészével, figyelje a szakma változásának irányait – mondhatnám, trendjeit –, gyorsan és szakszerűen reagáljon az új igényekre, a kihívásokra. A már működő és felsorolt szolgáltatásainkat folytatjuk, miközben persze bővítjük, frissítjük, megújítjuk az igények szerint, és újabbakon is gondolkodunk, ahogy erre az imént említettem öt példát. Vagyis a folyamatosság és az újszerűség dialektikáját igyekszünk érvényesíteni. Ez persze változásra és változtatásra való képességet feltételez, nyitottságot és a szakmai közéletben való részvételt vár el tőlünk a felkészültség és a tájékozottság alapvető igényén túl.

– *Terveiben, elképzelésekben tehát nincs hiány, feladatok is bőven vannak. De a megvalósításhoz a szakértelmen, az új iránti fogékonyságon kívül azért anyagi erőforrásokra is szükség van. Erről miként vélekedsz?*

– Az osztály rövidebb és hosszabb távú terveiben nem szerepelnek jelentős pénzügyi forrásokat igénylő feladatok. Költséggel legfeljebb a Könyvtári Minerva adatbázis esetleges továbbfejlesztése, illetve az adatgyűjtéshez kapcsolódó postai küldemények továbbítása jár. Egyetlen dologról azonban az anyagi feltételek kapcsán feltétlenül beszélnünk kell. Amint az már korábban kiderült, korszerű módszerekkel, korszerű szolgáltatásokat szeretnénk nyújtani a hazai könyvtáros szakma, könyvtáros társadalom számára. Ehhez azonban nem nélkülözhetjük a korszerű eszközöket. A kollégáim számítógépei általában öt–nyolc évesek, és rendszeres, egész napos igénybevételnek vannak kitéve. Nagyon fontos feladat a munkatársak számítógépeinek korszerűsítése, szükség szerint cseréje, mert a hibás, akadozó, lassú, megbízhatatlan eszközök nagymértékben megnehezítik, sőt lehetetlenné teszik a számítógépes munkát, ellehetetlenítik az internetes szolgáltatások működtetését. Tudjuk, hogy a szigorú gazdasági megszorítások bennünket is érintenek. Épp ezért az előtünk álló feladatokat javarészt önerőből, a belső tartalékok mozgósításával, az erőforrások racionálisabb felhasználásával, adott esetben az osztály-kereteken átlépő, átnyúló team-munkával kívánjuk megoldani. Persze nagyon fontos a pénz, de legalább ilyen fontos a szakmai megalapozottság, a kollégák szakterületen való jártassága, naprakész tájékozottsága, a már emlegetett nyitottság, fogékonyság. Így, szerintem lehetséges lesz, hogy az elmúlt két évben elért színvonalat mindenképp megőrizzük, ahol lehet, emeljük.

– *Kedves Györgyi, nagyon célratörő, szinte rigorózus programpontokat, felsorolásokat tartalmazó beszélgetésünket mi mással zárhatnánk, mint azzal, hogy sok sikert kívánunk neked és munkatársaidnak.*

Mezey László Miklós–Vajda Kornél